



FR. ROJEC:

## Za domači muzej.

### IV.



lavne sestavine naše zemlje so rahla prst, mehka glina in trdo kamenje ali skalovje. Kar so človeku in živali kosti, to je zemlji kamenje, ki jo drži skupaj in brani njene mehke plasti, da jih ne razdenejo notranje vulkanične sile. Ako prst in glino primerno predelamo in prežgemo, dobimo trde predmete, ki so po tvarini jako podobni kamenju.

V zemlji se nahajajo tudi različne trde rude. Med njimi so nekatere jako dragocene zaradi svoje zlahkne kakovosti in majhne množine. K rudam prištevamo tudi kamenje, ki se deli v več vrst. Največ je apnenca, ki tvori glavno zemeljsko okostje. Vse naše gore so iz tega kamena. Njegova barva je sivkasta ali umazano rumenkasta in rjavkasta. Ponekod se dobe tudi beli kosi.

Veličasten je pogled na visoke in strme skalnate gore, ki se mogočno dvigajo iznad zelene nižine. Gore so po barvi in oblikah podobne oblakom, ki se kopičijo in vale po nebu. Njih skromna enotna barva se ujema v najlepšem soglasju z barvami druge prirodne okolice. Pisanih živih barv torej na stenah skalnatih gor nikjer ne vidimo in jih tudi ne pogrešamo. Površni opazovalec prirode zaradi tega morda celo misli, da kamenje v naših krajih nima drugačnih barv kakor one, ki jih vidimo na apnencu.

Skalnate gore se sicer večkrat čarobno žare v svitu rumene ali rdeče jutranje in večerne zarje. Toda takrat se svetijo v taki živi barvi tudi oblaki in nebo nad gorami. Ako bi bile gore rumene ali rdeče tudi podnevi, bi to kalilo ubranost mirnih podnevnih barv drugih delov prirodne slike.

V nižavah je pa tudi kamenje v najrazličnejših barvah. Kdor stopi na prod naše bistré Save in pazno gleda v plitvo vodo ob bregu, zagleda tam lepo pisane kamene med grudami apnenca. Navadno ima vsak kamen samo eno barvo, nekateri kameni so pa tudi sestavljeni iz več koščkov v različnih barvah. Tudi zunaj vode leži povsod porodu med drugim kamenjem mnogo takih barvanih kamnov. Prava barva pa se pokaže na njih le takrat, kadar so mokri. Zato je treba vsak kamen zmočiti, če se hoče preizkusiti njegova



barva. Sicer so vse barve pisanega kamenja motne in ne tako žive kakor cvetične, vendar se vidno bolj ali manj razločujejo med seboj.

Vsa zgornja ljubljanska ravnina, kjer je stalo v davnih časih jezero, je en sam velik prod zdrobljenega apnenca in barvanega kamenja. Prstena plast na temrodu je ponekod jako plitva. Tu, kakor ob Savi, kopljejo gramoz za posipanje cest. Ob deževnem vremenu vidimo na posutih cestah različno barvano kamenje. Tudi ljubljanske ulice in ceste so tlakovane s kamenjem v pisanih barvah, ki se lepo in razločno vidijo le ob deževnih dneh.

Takega pisanega kamenja je mnogo na vseh potih in cestah tudi v Radovljici in njeni okolici. Kopljejo ga narodu Save in nekaterih gorskih potokov. Jaz sem se začel na svojih potih po okraju zanimati tudi zanje. Ob dežju sem videl na nekaterih mestih tako lepe barvane kamenčke, da nisem mogel strpeti, da bi jih ne pobiral, ogledoval in končno vtikal v žepe in nahrbtnik. Zdelo se mi je, kakor da bi hodil po svetu skrivnostni božji slikar in raztresal svoje barve po zemeljskih tleh, kjer se strjajo v kamenje.

Doma sem znašal barvano kamenje v klet in ga zlagal na kupček. Spočetka sem to delal bolj skrivaj, pozneje pa vedno bolj očitno in pogumno, ker svoje kamenite zbirke nisem mogel dolgo prikrivati zvedavim očem. »Za božji čas,« so me začeli povpraševati nekateri radovedneži, »kaj pa nameravaš s tem kamenitim gričem? Mar boš v njem redil martinčke in gade?« — »Poglejte,« sem jim odgovarjal v zadregi, »kako lepo barvano je to kamenje! Ali bi ga ne bilo škoda, ako bi ga na cesti strli težki vozovi v droban prah in ga tako uničili za vedno? Jaz pa hočem iz njega narediti kaj takega, kar ga ohrani v barvah in oblikah.« — »Kamen je kamen in spada tja, kjer si ga dobil! Za drugo rabo ni. Ako bi se dalo narediti kaj pametnega iz takega kamenja, bi bili to že zdavnaj storili drugi pred teboj!« Tako so mi ugovarjali trdi glasovi znank in znancev, ki niso imeli zmisla za lepoto prirode.

Jaz se nisem dal odvrniti od svojega smotra. Kup kamenja je v kleti počasi rastel, in jaz sem ob vsaki priliki skrbno premišljal, na kakšen način bi mogel narediti iz njega nov primeren prispevek za svoj domači muzej. Bil sem v zadregi kakor pred sestavo pokrajinske podobe pod števil. II. Po tehtnem preudarku sem si narisal na papir načrt za majhno podobo dveh gob v gozdu.

Vzel sem kladivo, škarje, več listov časopisnega papirja in šel na vrt za hišo. Tam je bil pri zidu poleg vrat v klet nizek močan kamen, ki se je iz zemlje videla le njegova zgornja stran. K njemu sem nanosil iz kleti barvanega kamenja in ga začel na njem tolči v



drobne koščke. Štolkel sem kamene v onih barvah, ki sem jih rabil za podobo na načrtu. Drobce vsakega kamena sem zavil v poseben košček papirja, te zavitke zložil v zabojček in se z vso pripravo vrnil v stanovanje, kjer sem takoj začel sestavljati kamenito podobo.

To prvo delo se mi ni posrečilo. Vendar nisem obupal. Iskal sem novih sredstev in pripravnejšega načina za sestavo podobe iz barvanega kamena. Po nekaterih okoliščinah in slučajnostih sem oboje kmalu našel. Bil sem si gotov popolnega uspeha že vnaprej in z veliko cdločnostjo sem si napravil nov načrt s podobo ptice vrane zunaj v prirodi. Za ta načrt sem si izposodil iz šole nagačeno vrano in jo narisal v polovični velikosti. Odložil pa sem se zanjo zato, ker ima le črno in sivo barvo in se mi je zdela sestava ptice v teh preprostih barvah lahka. Narisal sem okrog ptice tudi primerno prirodno okoličino in spodaj listek z napisom.

Za to podobo mi je bilo treba novih kamenitih barv. Zopet sem šel na vrt za hišo in začel tolči svoje pisano kamenje. Otroci so me prišli gledat in me — šaleč se — povpraševali: »Ata, ali kamenje tolčeš? Koliko boš zaslužil na uro?« Odgovoril sem jim: »Boste že videli, če bom kaj dobil za podobo, ki jo hočem narediti!« — »No, pa pridno delaj, da boš več zaslužil in nam zopet kupil kaj lepega!« Tako so mi voščili srečo in veselo odskakali nazaj v hišo.

Sedel sem na novo v stanovanju k mizi, razpostavil pred seboj v polkrogu papirnate zavitke s kamenitimi drobci in jih razvil, da so se videle barve. Svoje delo sem pričel spodaj z napisom, misleč si: »To je lahko izvedljivo. Če to dobro naredim, se mi morajo posrečiti tudi drugi deli podobe.« Napis sem res srečno dovršil, in sicer v treh barvah. Listek je bel, črke v sredi so črne, a monogram in letnica na straneh sta rdeči. Mogel sem že nekaj pokazati. Ta prvi uspeh me je navdal z velikim veseljem in navdušenjem za nadaljno delo. Nato sem se lotil sestave ptice. Tudi to delo se mi je posrečilo. Naredil sem še senožeti kot bližnjo okolico, nekaj večjih šopov rastlin, cvetico v kotu in pod ptico dva kamena. S tem je bila spodnja polovica podobe dokončana.

Delo me je sproti učilo in mi je šlo vedno bolj hitro in gladko izpod rok. V drugi polovici je bila še precej zamudna sestava drevesa z dvema debelcema v zelenkastorjavi barvi in z listnatimi šopi v temni in svetli zeleni barvi. Vendar sem tudi drevo v kratkem času brez ovir lično izgotovil. Nazadnje sem nadelal še njivi za drevesom in na straneh v dveh barvah. Spodaj je razorana njiva v rjavi barvi. Kamen sem dobil na kupu kamenitih odpadkov pri kamenoseku Vurniku. Zgornja njiva pomeni zrelo žito in je nadelana z lepo rume-



nim kamenom, ki sem ga našel na poti nad mlinom v Voščah. Tega kamena je bilo samo za to njivo. Drugega s tako barvo nisem pozneje mogel nikjer več najti.



Tako dovršeno podobo sem skrbno očistil. Najprej sem z nožem in iglo odstranil lepilno tvarino, ki se je tu in tam kazala preočito izmed kamenčkov. Potem sem vso površino dobro izmil s toplo vodo in z milom ter jo obdrgnil z ostro krtačo. Ko sem jo še izpral s čisto vodo, sem dal podobo na sonce, da se je posušila, nato pa sem jo



napojil z makovim oljem. To je potrebno zaradi tega, da dobi kamenje svežo in prozorno barvo in je videti, kakor bi bilo mokro. Ta oljnata mokrina se več ne posuši, in podoba je odslej podobna starinski oljnati sliki.

Narisal sem še načrt za okvir iz mecesnovega lesa, ki mi ga je lično naredil izurjen mizar. Na okvir sem sam nabil okraske iz mecesnovih vejic in potem ves okvir dobro napojil z gorkim lanenim oljem, ki naredi les trpežen, ga brani pred vlago in črvihostjo ter mu daje lepo temno barvo. Da ostane podoba čista in se ne nabira na raskavi kameniti površini prah in druga nesnaga, sem dal v okvir vrezati šipo. Pritrdil sem okvir s šipo vred z vijaki na podobo, v zgornjo stranico zadaj sem privil močan obešalni obroček in podobo obesil na steno. Tehta pet kg in bi se po svoji izdelavi menda najprimernejše imenovala: Mozaična podoba iz tolčenega kamenja v prirodnih barvah.

Zdaj moja kamenita »Vrana« visi v ljubljanskem muzeju v zgornjem oddelku na zidu pri oknu med pticami. Spada pa po mojem mnenju v spodnji oddelek med rudnine, ker je pomembna zaradi barvanega kamenja, iz katerega je sestavljena. Odtisk, ki ga tu vidite, je napravljen po fotografični sljki.

Pozneje sem naredil iz barvanega kamenja še dve manjši podobi. Zadnjo sem si prihranil za svoj domači muzej in visi v mojem stanovanju. Četrto podobo sem začel sestavljati med vojno in je nisem dovršil. Naj ostane taka v spomin na vojno! Napravljen imam lep načrt za novo kamenito podobo, ki jo začnem v kratkem izdelovati. Potrebno kamenje sem že nabral v ljubljanski okolici. Če hoče kdo malih radovednežev videti, kako se delajo take podobe, naj pride sam pogledat v mojo šolo! Z veseljem sprejemem vsakega, razodenem mu vse skrivnosti svojega dela in mu lahko pokažem tudi kiparske podobe iz prirodnih predmetov.

### Pika ziblje.

Aja, aja, aja,  
punčka moja mala,  
če boš pridno spala,  
ti bom nekaj dala.

Angelcem bom rekla,  
bodo koj pritekli,  
moji mali punčki  
tri kolačke spekli.

Zvezdic bom nabrala,  
v venec jih povila,  
aja, aja, aja,  
punčka moja mila!

Ivan Albreht.

